

Komentuoja „Luminor“ banko vyriausiasis ekonomistas Žygimantas Mauricas

Lietuva pasiekė istorines aukštumas atsinaujinančios energetikos srityje - šių metų birželį net 80 proc. visos šalyje suvartotos elektros buvo pagaminta iš saulės, vėjo ir vandens. Spartus atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) augimas mažina priklausomybę nuo importo, stiprina šalies prekybos balansą ir keičia mūsų mobilumo įpročius. Vis dėlto, be naujų investicijų į infrastruktūrą ši pažanga gali sulėtėti.

2025 metų birželį Lietuva pasiekė istorinį energetinį rekordą - net 80 proc. visos šalyje suvartotos elektros energijos buvo pagaminta iš atsinaujinančių energijos išteklių. Vėjo jėgainės užtikrino 45 proc., saulės - 32 proc., o dar 3 proc. pridėjo hidroenergija. Šiais metais Lietuva iš AEI turėtų pasigaminti apie 60 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos. Tai reikšmingas šuolis, turint omenyje, kad 2019–2022 m. AEI sudarė mažiau nei penktadalį visos elektros suvartojimo.

Toks spartus AEI augimas - tiesioginis Rusijos energetinio karo prieš Europos Sąjungą padarinys. Ši krizė iš esmės pakeitė regiono energetikos politiką ir išleido iš butelio AEI džiną. Lietuva, kaip ir daugelis kitų ES valstybių, pradėjo aktyviai investuoti į vietinę elektros gamybą ir mažinti priklausomybę nuo importo.

Elektros kainos - žemiausios per penkerius metus

Didelis AEI pagamintos elektros kiekis jau atneša apčiuopiamą naudą gyventojams. Šių metų birželio mėnesį elektros kainos Lietuvoje pasiekė penkerių metų žemumas, o birželio 29 dieną pirmą kartą istorijoje elektros kaina visą dieną buvo neigiama. Tai, žinoma, rodo ne tik sėkmingą transformaciją, bet ir iššūkius, su kuriais teks susidurti ateityje.

Lietuva birželį pati pasigamino 95 proc. visos suvartotos elektros energijos, tad importo poreikis buvo minimalus. Tai padeda gerinti šalies užsienio prekybos balansą: 2022 metais Lietuva už grynąjį elektros importą sumokėjo 1,9 mlrd. eurų, 2023 metais - 0,7 mlrd. eurų, 2024 m. - 0,5 mlrd. eurų, o šiemet ši suma turėtų sumažėti iki 0,2-0,4 mlrd. eurų.

Nauji iššūkiai: ką daryti su perteklinėmis kilovatvalandėmis?

Visgi perteklinė gamyba ir mažėjančios (ar net neigiamos) elektros kainos gali stabdyti tolesnę AEI plėtrą, jei nebus išspręsti infrastruktūriniai iššūkiai. Todėl turėtume investuoti į papildomas elektros jungtis su kontinentine Europa, ypač Vokietija, ir į elektros energijos kaupimo įrenginius.

Tokių sprendimų poreikis tampa vis akivaizdesnis – kitaip tariant, energetinės nepriklausomybės svajonė negali būti įgyvendinta be tinkamos logistikos ir sandėliavimo pajėgumų.

Impulsas elektromobilių plėtrai

Energetinė revoliucija daro įtaką ir transportui. Štai kelionė iš Vilniaus į pajūrį elektromobiliu birželį kainavo vos 5 eurus, o benzininiu ar dyzeliniu automobiliu – apie 30 eurų, t. y. šešis kartus daugiau. Net viešojo transporto bilietai šiuo maršrutu kainuoja apie 25-30 eurų vienam asmeniui.

Elektromobilių savininkai dažniausiai krauna automobilius naktimis ar savaitgaliais – būtent tada, kai elektra pigiausia. Be to, vasaros sezono metu, kai intensyviai gaminama saulės energija, natūraliai padidėja ir vartojimas, o tai prisideda prie elektros kainų stabilumo.

